

Марія Мовчан,

старша викладачка кафедри міжнародних відносин,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»

mariia.movchan@ukma.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0005-2451-1360>

ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЯ НЕВИЗНАНОЇ РЕСПУБЛІКИ АБХАЗІЯ КРЕМЛЕМ ЯК МЕТОД ОБХОДУ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ

Від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, Москва зазнала низки міжнародних санкцій широкого спектра, націлених на обмеження воєнно-економічного потенціалу, який уможливорює її агресивну експансію. І хоч до кінця 2025 року прогнозується збільшення дефіциту державного бюджету РФ до 68 млрд доларів США (Центр протидії дезінформації, 2025), Кремль продовжує ефективно уникати санкції, у тому числі й шляхом залучення до цього процесу своїх маріонеткових утворень, таких як Республіка Абхазія чи Південна Осетія.

У сучасному глобалізованому світі взаємозалежні фінансові та інформаційні потоки між державними кордонами створюють одночасно нові ризики для національних урядів та альтернативні інструменти для їх пом'якшення (Wright, 2017). Ірландський політолог Г. Фаррелл та американський дослідник Л. Ньюман припускають, що складні системи мають тенденцію до «створення» асиметричних мережевих структур із так званими «вузлами (nodes)», тобто точками концентрації потоків, контроль над якими дає акторам дві важливі переваги: «паноптичний ефект (panopticon effect)», що полягає у здатності актора збирати та аналізувати інформацію через потоки, що акумулюються у «вузлі», та «ефект блокування (chokepoint effects)», тобто можливість обмежу-

вати доступ до потоків конкурентам в боротьбі за владу. Використання цих переваг дослідники називають «озброєною взаємозалежністю (weaponized interdependence)», яка дозволяє суб'єкту вузлового контролю впливати на інші елементи системи, протистояти ризикам взаємозалежності глобальної мережі, а також накладати витрати за політичні рішення на інших акторів цієї мережі (Farrell & Newman, 2019).

Ефективний контроль Росії над Республікою Абхазією, який був визнаний у тому числі Європейським судом з прав людини в ході розгляду справи «Грузія проти Росії (II)» (ECHR, 2023), уможливив «озброєння взаємозалежності (weaponizing interdependence)» фінансових, торгівельних та інформаційних потоків між агресором та де-факто режимом для обходу санкцій. Патрон-клієнтські відносини Москви та Сухумі характеризуються не лише політичною, але й значною економічною залежністю останньої, адже близько половини доходів державного бюджету самопроголошеного утворення забезпечувалися фінансовою допомогою Кремля (Democracy Research Institute, 2023).

Одним із важливих вимірів тут є інфраструктурна залежність від патрона: території Грузії стали пунктом призначення для можливого посередництва у ланцюгах постачання підсанкційної продукції та товарів подвійного призначення (Kubica, 2023). Через рік після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, так званий президент Абхазії спростив своїм указом процедуру ввезення із Тбілісі цілої низки товарів, а вантажні перевезення через території самопроголошеної республіки в рази виросли після введення санкційного режиму проти Москви (Komakhi, 2024). Показовим тут також став коментар першого заступника голови Державного митного контролю Абхазії, який у 2023 р. повідомив про наявність транзитних маршрутів товарів із РФ до Туреччини (представники якої, тим не менш, таку заяву не підтвердили) (Chedia, 2023). Окрім того, у 2025 році авіакомпанія «UVT Aero», яка перебуває під обмежувальними заходами, пустила

комерційні рейси із Москви до Сухумі (The Diplomatic Service of the European Union, 2025). Такі дії держави-патрона в невизнаному утворенні прямо порушують суверенітет Грузії та породжують ризик підриву ефективності міжнародних санкцій.

Відносно новою загрозою дієвості обмежувальних заходів міжнародної спільноти є також криптомайнинг у так званих «сірих зонах», тобто де-факто республіках пострадянського простору із патронажем Росії. До прикладу, на видобуток криптовалюти в Абхазії за різними оцінками споживається близько 1 млн кВт/год щодня (Avdaliani, 2025). Як зазначає Королівський Об'єднаний інститут оборонних досліджень, перетворення енергоресурсів на криптовалюту може потенційно забезпечити технічно мобільний, відносно анонімний та складний для відстеження капітал, корисний для купівлі товарів, у тому числі воєнних та товарів подвійного призначення, на яке поширюється ембарго, що може стати вкрай актуальним у співпраці із акторами, вразливими до вторинних санкцій (The Royal United Services Institute, 2024).

Таким чином, обхід обмежувальних політико-економічних заходів Росією шляхом інструменталізації своїх маріонеткових утворень становить загрозу безпеці України, адже стає чинником послаблення механізмів, націлених на стримування агресивної експансії Москви. Проблема активізації модернізації Кремлем абхазької транспортної та портової інфраструктури, пошук альтернативних торговельних ланцюгів та фінансових мереж потребує детального вивчення та вчасного реагування з боку гравців світової арени, адже результати гібридної війни Росії можуть стати прецедентом для майбутньої архітектури миру.

Список використаних джерел

Центр протидії дезінформації. (2025). У росії рекордний дефіцит бюджету. Центр протидії дезінформації. <https://cpd.gov.ua/result/rf/u-rosiyi-rekordnyj-deficyt-byudzhetu/>.

- Avdaliani, E. (2025). *Occupied Abkhazia Faces Electricity Crisis*. The Jamestown Foundation. <https://jamestown.org/program/occupied-abkhazia-faces-electricity-crisis/>.
- Chedia, B. (2023). *Abkhazian Official Hints Russia Using Its Territory to Avoid Western Sanctions*. The Jamestown Foundation. <https://jamestown.org/program/abkhazian-official-hints-russia-using-its-territory-to-avoid-western-sanctions/>.
- Democracy Research Institute. (2023). *DRI: Russia is de facto using Abkhazia's energy crisis to annex strategic facilities*. Democracy Research Institute. <https://www.democracyresearch.org/eng/1356/>.
- ECHR. (2023). *Case of Georgia V. Russia (II)*. European Court of Human Rights. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-224629>.
- Farrell, H., & Newman, A. L. (2019). *Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion*. *International Security*, 44 (1), 42–79. https://doi.org/10.1162/isec_a_00351.
- Georgia: Statement by the Spokesperson on Russia's latest violation of the sovereignty and territorial integrity of Georgia*. (2025). The Diplomatic Service of the European Union. https://www.eeas.europa.eu/eeas/georgia-statement-spokesperson-russia%E2%80%99s-latest-violation-sovereignty-and-territorial-integrity_en.
- Komakhia, M. (2024). *Is Abkhazia being absorbed by Russia?* *New Eastern Europe*, 03 (60), 41–47. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1256790>.
- Kubica, L. (2023, April 27). *Hybrid CoE Trend Report 9: Eastern Partnership countries in flux: From identity politics to militarization of foreign relations*. The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. <https://www.hybridcoe.fi/publications/hybrid-coe-trend-report-9-eastern-partnership-countries-in-flux-from-identity-politics-to-militarization-of-foreign-relations/>.
- The Royal United Services Institute. (2024). *The Other Bitcoin Boom: Crypto Mining in Russia's Shadow Territories*. The Royal United Services Institute. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/other-bitcoin-boom-crypto-mining-russias-shadow-territories>.
- Wright, T. J. (2017). *All Measures Short of War*. Yale University Press.